

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Doctor Mellifluus S. Bernardus Magnæ Matris Cultor
Eximius, Et Ex Ordine Sancti Benedicti Sacellanus
Quartus. Sive Ea quæ Doctor mellifluus de laudibus
Virginis Matris scripsit in gratiam magnæ ...**

Bernardus <Claraevallensis>

Nevhsii, MDCLXXV.

Homilia I.

urn:nbn:de:hbz:466:1-37156

S. P. BERNARDI ABBATIS.

De laudibus Virginis Matris, super verba Evang.
Missus est Angelus Gabriel, &c. Luc. 1.

HOMILIAE IV.

PRÆFATIO.

Scribere me aliquid & devotio jubet, & prohibet occupatio. Verum tamen quia praevediente corporali molestia, Fratrum ad praesens non valeo sectari conventum: id tantillum otij, quod vel mihi de somno fraudans in noctibus intercipere sinor, non sinam otiosum. Libet ergo tentare id potissimum aggredi, quod saepe animam pulsavit: loqui videlicet aliquid in laudibus Virginis Matris, super illa lectione Evangelica, in qua, (Lucâ referente) Dominica Annuntiationis continetur historia. Ad quod sanè opus faciendum, etsi nulla fratrum (quorum me profectibus deseruire necesse est) vel utilitas moneat: dum tamen ex hoc non impediatur quoad quæ, ipsorum necessaria minus paratus inveniar, non arbitror eos debere gravari, si propria satisfacio devotioni.

HOMILIA I.

Missus est Angelus Gabriel à Deo in civitatem Galilæa cui nomen Nazareth, ad virginem desponsatam viro, cui nomen erat Joseph, de domo David, & nomen virginis MARIA, Luc. 1. Quid sibi voluit Evangelista, tot propria nomina rerum in hoc loco tam signanter exprimere? credo quia noluit nos negligerenter audire, quod tam diligenter studuit enarrare. Nominat siquidem nuntium qui mittitur, Dominum à quo mittitur, Virginem ad quam mittitur, sponsum quoque virginis

nis, amborumque genus, civitatem, ac regionem proprijs designat nominibus. Ad quid hoc? putásne aliquid horum supervacuè positum sit? nequaquam: si enim nec folium de arbore sine causa, nec unus ex passeribus sine patre cœlesti cadit super terram: *Math. 10.* putem ego de ore S. Evangelistæ superfluum defluere verbum, præsertim in sacra historia Verbi? non puto: plena quippe sunt omnia supernis mysterijs, ac cœlesti singula dulcedine redundantia: si tamen diligentem habeant inspectorem, qui noverit sugere mel de petra, oleumque de saxo durissimo. Nempe in illa die stillarunt montes dulcedinem, *Joël 3.* colles fluxerunt lac & mel, quando rorantibus cælis desuper, nubibusque pluentibus justum, aperta est terra læta germinans Salvatorem: *Isa. 45.* quando Domino dante benignitatem & terra nostra reddente fructum suum, super illum montem montium, montem coagulatum & pinguem, misericordia & veritas obviaverunt sibi, justitia & pax se osculatæ sunt, *1. Pf. 84.* Illo quoque in tempore unus iste inter cæteros montes non modicus, beatus videlicet Evangelista, dum desideratum nobis nostræ salutis exordium suo mellifluo commendavit eloquio, veluti perflante austro, atque è vicino sole radiante justitiæ, quædam ex eo spiritualia fluxerunt aromata. Utinam & nunc Deus emittat ei verbum suum, & liquefaciat ea nobis, perflet Spiritus ejus, & fiant intelligibilia verba Evangelica; fiant in cordibus nostris desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum multum, fiantque dulciora super mel & favum!

2. Ait itaque, *missus est Angelus Gabriel à DEO.* Non arbitror hunc Angelum de minoribus esse, qui qualibet ex causa, crebrâ soleant ad terras fungi legatione: quod ex ejus nomine palàm intelligi datur, quod interpretatum *fortitudo Dei* dicitur: & quia non ab alio aliquo fortè excellentiore se (ut affo-
let)

let) spiritu, sed ab ipso Deo mitti perhibetur. Propter hoc ergo positum est, à Deo: vel ideò dictum est à Deo, ne cui vel beatorum spirituum suum Deus, antequam Virgini, revelasse putetur consilium, excepto duntaxat Angelo Gabriele, qui utique tantæ inter suos inveniri potuerit excellentiæ, ut tali & nomine dignus haberetur, & nuntio. Nec discordat nomen à nuntio, Dei quippe virtutem Christum, quem meliùs nuntiare decebat, quàm hunc, quem simile nomen honorat? Nam quid est aliud fortitudo, quàm virtus? Non autem dedecens aut incongruum videatur, dominum & nuntium communi cense-ri vocabulo: cum similis in utroque appellationis, non sit tamen utriusque similis causa: Aliter quippe Christus fortitudo vel virtus Dei dicitur, aliter Angelus. Angelus enim tantum nuncupativè, Christus autem etiam substantivè. Christus Dei virtus & dicitur *Cor. 1.* & est, quæ forti armato (qui suum atrium in pace custodire solebat) fortior superveniens, ipsum suo brachio debellavit: & sic ei vasa captivitatis potenter eripuit. Angelus verò fortitudo Dei appellatus est, vel quod huiusmodi meruerit prærogativam officij quo ejusdem nuntiaret adventum virtutis: vel quia virginem naturâ pavidam, simplicem, verecundam, de miraculi novitate ne expavesceret, confortare deberet, quod & fecit, *Ne timeas* (inquiens) *Maria, invenisti gratiam apud Deum.* Sed & ipsius sponsum hominem utique nihilominus humilem ac timoratum, non irrationabiliter forsitan idem Angelus confortasse creditur, quam tunc ab Evangelista non memoretur. *Ioseph* (inquit) *fili David, ne timeas accipere Mariam conjugem tuam.* Convenienter itaque Gabriel ad hoc opus eligitur: imò quia tale illi negotium injungitur, rectè tali nomine designatur.

3. Missus est ergo Angelus Gabriel à Deo: quò? *In civitatem Galilee, cui nomen Nazareth.* Videamus, si (ut ait Na-

B

tha-

thanaël) à Nazareth potest aliquid boni esse, *Ioan. 1.* Nazareth interpretatur flos. Videntur autem mihi quoddam semen fuisse divinæ cogitationis tanquam è cælo jactatum in terras, allocationes & promissiones factæ cœlitus ad patres, Abraham scilicet, Isaac & Jacob, de quo semine scriptum est: *Nisi Dominus Sabaoth reliquisset nobis semen, sicut Sodoma fuissimus: & quasi Gomorrha similes essemus, Isai. 1.* Floruit autem hoc semen in mirabilibus, quæ ostensa sunt in exitu Israël de Ægypto, in figuris & ænigmatibus per totum iter in deserto usque in terram promissionis, & deinceps in visionibus & vaticinijs Prophetarum, in ordinatione quoque regni ac sacerdotij usque ad Christum: Christus autem hujus seminis & horum florum non immeritò fructus esse intelligitur: dicente David *Psal. 84. Dominus dabit benignitatem, & terra nostra dabit fructum suum.* Et iterum: *De fructu ventris tui ponam super sedem tuam, Ps. 137.* In Nazareth ergò nunciatur Christus nasciturus: quia in flore speratur fructus processurus. Sed procedente fructu flos decidit, quia veritate apparente in carne, figura pertransijt. Unde & Nazareth, civitas Galilææ dicitur, id est, transmigrationis; quia nascente Christo, omnia illa transierunt, quæ superius enumeravi, quæ, ut ait Apostolus *1. Cor. 10. in figura contingebat illis.* Hos ergo flores & nos qui jam fructum tenemus, pertransisse videmus: & dum adhuc florere videbantur, transituri prævidebantur. Unde David *psal. 89. Manè sicut herba transeat, manè floreat & transeat: vespere decidat, induret & areseat.* Vespere etenim, id est, quando venit plenitudo temporis, in quo misit Deus Unigenitum suum factum ex muliere, factum sub lege *Gal. 4.* dicente ipso, *Ecce nova facio omnia Isai. 43.* vetera transierunt & disparuerunt, quomodo in novitate succrescentis fructus flores decidunt & arescunt. Unde rursus scriptum est: *Isai. 40. Fœnum aruit, & flos decidit: verbum autem Domini manet*

manet

manet in æternum. Credo non ambigis quin verbum fructus sit; verbum autem Christus est.

4. Bonus itaque fructus Christus, qui manet in æternum, sed ubi est fœnum quod aruit? ubi est flos qui decidit? Prophetæ respondeat, *Isa. 40. Omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus tanquam flos fœni.* Si omnis caro fœnum: ergò carnalis ille populus Judæorum ut fœnum aruit. An non fœnum aruit, dum idem populus ab omni spiritus pinguedine vacuus, siccæ litteræ adhæsit? An non etiam flos decidit, quando gloriatio quam habebant in lege, non remansit? si flos non decidit, ubi ergò regnum, ubi sacerdotium, ubi Prophetæ, ubi templum, ubi deniq; magnalia illa, de quibus gloriari solebant, & dicere, *ps. 77. Quanta audivimus & cognovimus ea, & patres nostri narra- verunt nobis: Et iterum: Quanta mandavit patribus nostris nota fa- cere ea filiis suis.* Et hæc dicta sunt pro eo quod positum est, *in Nazareth civitatem Galilee.*

5. In illam ergò civitatem missus est Angelus Gabriel à Deo. Ad quem? *Ad virginem desponsatam viro, cui nomen erat Joseph.* Quæ est hæc virgo tam venerabilis ut salutetur ab Angelo: tam humilis, ut desponsata sit fabro? Pulchra permixtio virginitatis & humilitatis: nec mediocriter placet Deo illa anima, in qua & humilitas commendat virginitatem, & virginitas exornat humilitatem. Sed quantâ putas veneratione digna est, in qua humilitatem exaltat fœcunditas, & partus consecrat virginitatem? Audis virginem, audis humilem: si non potes virginitatem humilis, imitare humilitatem virginis. Laudabilis virtus virginitas, sed magis necessaria humilitas. Illa consulitur: ista præcipitur. Ad illam invitatis: ad istam cogitis. De illa dicitur: *Qui potest capere, capiat, Matth. 19.* de ista dicitur: *Nisi quis efficiatur sicut parvulus iste, non intrabit in regnum cælorum. Matth. 18,* illa ergò remuneratur; ista exigitur. Po-

tes denique sine virginitate salvari: sine humilitate non potes. Potest inquam, placere humilitas, quæ virginitatem deplorat amissam: sine humilitate autem (audeo dicere) nec virginitas Mariæ placuisset. *Super quem*, inquit *Isai. ult. requiescet spiritus meus, nisi super humilem & quietum?* Super humilem dixit, non super virginem. Si igitur Maria humilis non esset, super eam Spiritus sanctus non requievisset. Si super eam non requievisset, nec imprægnasset. Quomodo enim de ipso sine ipso conciperet? Patet itaque quia ut de Spiritu sancto conciperet, sicut ipsa perhibet *Luc. 1. respexit humilitatem ancille sue Deus*, potius quàm virginitatem. Et si placuit ex virginitate, tamen ex humilitate concepit. Unde constat quia etiam ut placeret virginitas, humilitas procul dubio fecit.

6. Quid dicis, virgo superbe? Maria virginem se oblita, gloriatur de humilitate: & tu negligendo humilitatem, blandiris tibi de virginitate? *Respexit* (ait illa) *humilitatem ancille sue*, Quæ illa? Virgo utique sancta, virgo sobria, virgo devota. Nunquid tu castior illa? nunquid devotior? aut nunquid tua forte pudicitia gratior castitate Mariæ? ut tu scilicet sine humilitate placere sufficias ex tua, quod illa non potuit ex sua. Denique quantò honorabilior es ex singulari munere castimoniam, tantò tibi tu majorem injuriam facis, quod ejus in te decorem fœdas permixtione superbiæ. Alioquin expedit tibi virginem non esse, quàm de virginitate inolescere. Non omnium quidem est virginitas: multò tamen pauciorum est cum virginitate humilitas. Si igitur virginitatem in Maria non potes nisi mirari, stude humilitatem imitari, & sufficit tibi. Quod si & virgo & humilis es: quisquis es, magnus es.

7. Et tamen majus aliquid quod mireris in Maria: scilicet cum virginitate fœcunditas. A sæculo enim non est auditum,

tum, ut aliqua simul mater esset & virgo. Quòd si & cuius mater, attendas: quòd te tua super ejus mirabili celsitudine ducet admiratio? Nonne ad hoc, ut te videas nec satis posse mirari? Nonne tuo, imò veritatis iudicio illa quæ Deum habuit filium, supra omnes etiam choros exaltabitur Angelorum? An non Deum & Dominum Angelorum Maria suum audacter appellat filium, dicens: *Luc. 1. Fili, quid fecisti nobis sic?* Quis hoc audeat Angelorum? sufficit eis, & pro magno habent, quod cum sint spiritus ex conditione, ex gratia facti sunt & vocati Angeli, testante David: *ps. 103. Qui facit, inquit, Angelos suos spiritus.* Maria verò matrem se agnoscens, majestatem illam, cui illi cum reverentia serviunt, cum fiducia suum nuncupat filium. Nec dedignatur nuncupari Deus, quod esse dignatus est. Nam paulò post subdit Evangelista: *Luc. 2. Et erat, inquit, subditus illis.* Quis quibus? Deus hominibus. Deus, inquam, cui Angeli subditi sunt, cui principatus & potestates obediunt, subditus erat Mariæ. Nec tantum Mariæ, sed etiam Joseph propter Mariam. Mirare ergò utrumlibet, & elige quid amplius mireris, sive Filij benignissimam dignationem, sive matris excellentissimam dignitatem. Utrinque stupor, utrinque miraculum. Et quòd Deus foeminae obtemperet, humilitas absque exemplo: & quòd Deo foemina principetur, sublimitas sine socio. In laudibus virginum singulariter canitur, quod *sequuntur Agnum quocunq; jerit, Apoc. 14.* quibus ergò laudibus judicas dignam, quæ etiam præit?

8. Disce homo obedire; disce terra subdi; disce pulvis obtemperare. De auctore tuo loquens Evangelista *Luc. 2. Et erat, inquit, subditus illis,* haud dubium, quin Mariæ & Joseph. Erubescere, superbe cinis: Deus se humiliat, & tu te exaltas? Deus se hominibus subdit, & tu dominari gestiens hominibus, tuo te præponis auctori? Utinam mihi aliquando tale aliquid cogitan-

ti, Deus respondere dignetur, quod & suo increpando respondit Apostolo. *Vade, inquit, Matt. 16. post me satana, quia non sapis ea quæ Dei sunt.* Quoties enim hominibus præesse desidero, toties Deum meum præire contendo, & tunc verè non sapio ea, quæ Dei sunt. De ipso namque dictum est, *Luc. 2. Et erat subditus illis.* Si hominis, ô homo, imitari, dedignaris exemplum, certè non erit tibi indignum sequi auctorem tuum. Si non potes forsitan sequi eum quocunq̄ue jerit, dignare vel sequi quò tibi condescendit. Hoc est, si non potes sublimem incedere semitam virginitatis, sequere vel Deum per tutissimam viam humilitatis: à cujus rectitudine si qui etiam de virginibus deviaverint, ut verum fatear, nec ipsi sequuntur Agnum quocunq̄ue jerit. Sequitur quidem Agnum coinquinatus humilis, sequitur & virgo superbus; sed neuter quocunq̄ue jerit: quia nec ille ascendere potest ad munditiam Agni, qui sine macula est; nec is ad ejusdem mansuetudinem descendere dignatur, quâ scilicet non coram tondente, sed coram occidente se obmutuit. Attamen salubriorem elegit sequendi partem in humilitate peccator, quàm in virginitate superbus, eum & illius immunditiam sua humilis satisfactio purget, & hujus pudicitiam superbia inquinet.

9. Sed felix Maria, cui nec humilitas defuit, nec virginitas. Et quidem singularis virginitas, quam non temeravit, sed honoravit fœcunditas: & nihilominus specialis humilitas, quam non abstulit, sed extulit fœcunda virginitas: & incomparabilis prorsus fœcunditas, quam virginitas simul comitatur & humilitas. Quid horum non mirabile? quid non incomparabile? quid non singulare? Mirum verò si non hæstas in eorum ponderatione, quid tuâ judices digniùs admiratione, utrum videlicet potiùs stupenda sit fœcunditas in virgine, an in matre integritas: sublimitas in prole, an cum tanta sublimitate humilitas:

humilitas:

militas : nisi quod indubitanter horum singulis præferenda sunt simul cuncta, & incomparabiliter excellentius est atque felicius, omnia percepisse, quam aliqua. Et quid mirum, si Deus qui mirabilis legitur *Psal. 67.* & cernitur in Sanctis suis, mirabilem se exhibuit in Matre sua? Veneramini ergo, conjuges, in carne corruptibili carnis integritatem: miramini etiam vos, sacrae virgines, in virgine fecunditatem: imitamini, omnes homines Dei Matris humilitatem. Honorate sancti Angeli vestri regis Matrem, qui nostrae adoratis virginis Prolem, ipsum utique nostrum pariter ac vestrum regem: nostri generis reparatorem, vestrae civitatis instauratorem. Cujus apud vos tam sublimis, inter nos tam humilis, à vobis pariter, & à nobis datur & dignitati debita reverentia, & dignationi honor & gloria, in saecula saeculorum. Amen.

H O M I L I A I I.

Super missus est Angelus.

1. **N**OVUM quidem canticum illud quod solis dabitur in regno Dei cantare virginibus, ipsam virginum Reginam cum caeteris, inò primam inter caeteras esse cantaturam, & nemo est qui ambigat. Puto autem illam, præter illud quod solis licet, cum omnibus tamen virginibus, ei (ut dixi) communè erit, dulciori quodam atque elegantiori carmine lætificaturam esse civitatem Dei. Cujus utique dulcisonos depromere vel exprimere modulos, ne ipsarum quidem virginum ulla digna invenietur: quia soli meritò decantandum servabitur, quæ sola de partu, & partu divino gloriatur. Gloriatur dixerim de partu, non in se, sed in ipso quem peperit. Deus siquidem (Deus enim est quem peperit) Matrem suam singulari in cœlestibus donaturus gloriâ, singulari in terris prævenire curavit & gratiâ, quâ